herpy

KAMELEONER

## Four-horned Chameleon

# *Trioceros quadricornis*

*Trioceros quadricornis* er en middels stor kameleon fra de kjølige fjellskogene i Kamerun og det sørøstlige Nigeria. Hannen har flere horn på snuten og en høy seilkam på ryggen. Arten er sky, tåler varme og tørrhet dårlig, og mange dyr i handelen er viltfangede, så den er for den erfarne holderen.

Familie: Chamaeleonidae  Tidligere navn: *Chamaeleo quadricornis; Chamaeleo eisentrauti; Trioceros eisentrauti*

**FAKTABOKS**

### DYRET

| | |
|---|---|
| Voksenstørrelse | **20-37 cm**<br>total lengde inkl. hale |
| Levealder | **3-7 år** |
| Aktiv | **Om dagen** |
| Levevis | **Trelevende** |
| Biotop | **Fjellskog** |
| Vanskelighetsgrad | **Erfaren** |

### STELL

| | |
|---|---|
| Min. terrarium | **60 × 60 × 90 cm**<br>L × B × H for 1 voksent dyr |
| Temperatur, dag | **20-25 °C** |
| Temperatur, natt | **13-18 °C** |
| Luftfuktighet | **50-100 %** |
| UVB | **Anbefalt**<br>Ferguson-sone 2 |
| Kosthold | **Insekter** |
| Holdes | **Alene** |

### AVL

| | |
|---|---|
| Formering | **Eggleggende** |
| Kjønnsmoden | **6 mnd.** |
| Kullstørrelse | **8-15 egg** |
| Kull per år | **2-4** |
| Inkubasjon | **120-150 dager**<br>ved 20-23 °C |

### VERN OG PAPIRER

| | |
|---|---|
| CITES | **Liste II** |
| EU-vedlegg | **Vedlegg B** |
| IUCN | **Sårbar (VU)** |

## Om arten

*Trioceros quadricornis* er en middels stor, trelevende kameleon. Hannen blir 25-37 cm lang til sammen, mens hunnen er 5-7 cm kortere og litt kraftigere bygd. Hannen har typisk fire fremtredende horn på snuten, men antallet varierer fra ett til seks, og hornene kan brekke av. Noen hunner har ett eller to små horn ytterst på snuten. Hannen har dessuten en tydelig bule ved haleroten og et skjegg av forlengede skjell under halsen. Langs ryggen og den innerste tredjedelen av halen står en høy seilkam, som arten deler med flere andre kameleoner fra det afrikanske fastlandet. Artsnavnet betyr firehornet (latin *quadri*, fire, og *cornu*, horn).

Grunnfargen er lys til mørk skoggrønn, noen ganger med blågrønne eller turkise toner. Langs oversiden av kroppen går det bølgeformede, blåaktig hvite eller pergamentfargede skyer. Hjelmen er høy og ofte flekket i blått eller oransje, men arten har ingen nakkelapper. Klørne kan være røde.

Det er beskrevet tre underarter: *T. q. quadricornis*, *T. q. gracilior* og *T. q. eisentrauti*. Den siste føres ofte som selvstendig art, men den genetiske avstanden til *T. quadricornis* er liten, og den regnes derfor nå som underart. Arten kan forveksles med *Trioceros montium*, som også har seilkam.

*T. quadricornis* er sky og tilbaketrukket og mer følsom for forstyrrelser enn mange andre kameleoner. Mot artsfrender er den bare moderat aggressiv.

## Utbredelse og leveområde

*Trioceros quadricornis* finnes bare i enkelte fjellområder langs Kamerun-linjen: i det vestlige Kamerun og på Obudu-platået i det sørøstlige Nigeria. Nominatformen lever i Manengouba-fjellene og på Kupe-fjellet. *T. q. gracilior* finnes i Bamenda-høylandet, Bamboutos-massivet, på Lefo-fjellet, i Oku-massivet og på Obudu-platået, og *T. q. eisentrauti* bare i Rumpi-fjellene i Kamerun.

Utbredelsesområdet er lite og delt opp i øyer av fjellskog. Det samlede forekomstområdet er anslått til omtrent 13.300 km², men arealet arten faktisk lever i, er bare omtrent 1.000 km². Arten står som sårbar (VU) på IUCNs rødliste, fordi skogene ryddes til skogbruk og landbruk, og fordi innsamling til handelen har fått bestander til å gå tilbake.

> **Naturlig utbredelse:** Kamerun og Nigeria.

### LEVEOMRÅDE

Arten lever i intakt fjellskog og tåkeskog med lite menneskelig påvirkning, mest i 1.150-2.400 m høyde. Høydeintervallet er snevert, trolig fordi andre kameleoner holder arten ute av lavere og høyere soner, og ikke fordi dyret ikke tåler andre temperaturer. Arten ses også i kanten av fjellsavanne.

Klimaet er kjølig og svært fuktig. Nedbøren i Kamerun-fjellene kan nå flere tusen mm i året, og temperaturen ligger sjelden over 25-27 °C. Nettene er kjøligere, og luftfuktigheten stiger mot metning.

## Stell

### TERRARIET

Et voksent dyr trenger et nett-terrarium på minst 60 × 60 × 90 cm (lengde × bredde × høyde), og gjerne opptil 120 cm høyt. Større er alltid bedre. Arten holdes alene, for den stresses lett, og et urolig eller overfylt terrarium kan føre til tap av appetitt, luftveisinfeksjoner og i verste fall dødsfall, særlig hos hunner.

Et nett- eller hybridterrarium gir den ventilasjonen arten trenger. Glassterrarier holder på varmen og har dårlig luftsirkulasjon, og sammen med den høye fuktigheten gir det bakterie- og soppvekst. Glassider virker dessuten som speil, slik at dyret tror det er en artsfrende i nærheten, og det stresser. Plasser terrariet vekk fra vinduer, for arten blir raskt overopphetet i direkte sol.

Innred terrariet tett med levende planter, for eksempel dvergschefflera og en hengeplante i en kurv øverst, og med rene, tørre greiner i ulike tykkelser, slik at føttene får variert trening. Unngå giftige planter som bergflette og philodendron. Heng opp et termometer og et hygrometer fra første dag. Bunnen kan være en kapillærmatte, som er lett å skylle, og et avløp hindrer stående vann.

Les mer: Luftfuktighet, sprøyting og ventilasjon

### TEMPERATUR

Arten er en kjøligkrevende fjellart. Dagtemperaturen skal være 20-25 °C, og 22-25 °C er ideelt. Om natten skal temperaturen falle omtrent 5 °C til 13-18 °C, og den må ikke holdes oppe med lamper eller varmematter. Arten tåler uten problemer jevnlig å komme ned på 14-15 °C om natten.

Vedvarende verdier på 10-12 °C eller lavere og vedvarende verdier over 29 °C er risikable. Varme og tørrhet er den største faren, og arten får raskt heteslag. Stiger temperaturen i terrariet over 27 °C, eller faller fuktigheten under 50 %, skal terrariet flyttes til et kjøligere eller mer fuktig sted. Arten soler seg sjelden, så en liten pære med lav effekt over terrariet er nok. Et sykt eller stresset dyr søker oftere mot lyset.

### LUFTFUKTIGHET OG VANN

Luftfuktigheten skal være minst 50 % og helst 70 % eller mer om dagen og stige mot 100 % om natten. Er fuktigheten vedvarende lav, tørker dyret ut og får nyre- og luftveissykdommer. Kan fuktigheten ikke holdes høy, er rikelig med drikkevann enda viktigere.

Arten drikker dråper fra bladene. Sprøyt terrariet og plantene kraftig flere ganger om dagen, eller bruk et automatisk sprinkleranlegg som går omtrent fire ganger i døgnet. Ved håndsprøyting bør et dryppanlegg der vannet renner over bladene, gå en til to ganger om dagen i tillegg til sprøytingen. En ultralydforstøver med automatisk utkobling ved terrariets bunn kan hjelpe, men luften skal fortsatt være i bevegelse.

Innsunkne øyne er tegn på uttørking. Sett dyret på en stor potteplante i dusjen, og la det bli regnet på av en kjølig, fin dusj (omtrent 18 °C) i minst én time. Er øynene fortsatt innsunkne et par timer etterpå, må en veterinær med erfaring med krypdyr kontaktes.

### LYS OG UVB

Arten er dagaktiv. UVB-lysstoffrør er det beste hovedlyset, og en liten glødepære er nok som solplass. Naturlig sollys uten glass er en stor fordel, for vanlig vindusglass filtrerer bort UVB. Et utendørsopphold på solrike dager er gunstig, så lenge temperaturen er lav nok og det er rikelig med skygge, for dyret blir lett overopphetet.

UVB-sonen er ikke målt for arten. Sone 2 er lånt fra *Trioceros jacksonii*, som også er en fjellkameleon og regnes til sone 2-3. Det tilsvarer en UV-indeks på høyst omtrent 1-3 på det høyeste stedet dyret kan sitte, og skygge lenger nede. Rør skiftes etter produsentens anvisning. Dagslengden er omtrent 12 timer, siden arten lever nær ekvator.

Les mer: Lys og UVB Les mer: Varme og temperatur

### FÔRING

*Trioceros quadricornis* er insektetende. Gi så variert fôr som mulig: små møll, fluer, snegler, skrukketroll, sirisser og superorm. Møll, fluer og snegler blir sjelden avvist. Fettrike voksormlarver gis bare sparsomt. Gi 5-6 insekter per måltid, høyst to ganger i uken til voksne dyr, og la dem løpe fritt i terrariet. Fôring fra skål kan brukes, men gir større risiko for tungeskader.

Hold dyret slankt og godt hydrert. Overfôring gir sløve dyr og hos hunner farlig store kull. Nyinnkjøpte dyr kan avvise fôr i dager og uker, og i den perioden er vann langt viktigere enn mat.

Fôrinsektene skal selv få et godt fôr av gulrøtter og bladgrønt. Arten er følsom for for mye A-vitamin, så vitamintilskudd brukes bare svært sparsomt eller ikke i det hele tatt, og et mineraltilskudd gis av og til.

Les mer: Fôrdyr: hold og avl

### ATFERD OG HÅNDTERING

Arten holdes enkeltvis. Samhusing gir stress, og hunner kan dø av luftveisinfeksjon eller slutte å spise. Arten er sky og trekker seg tilbake, og den håndteres så lite som mulig.

Et sunt dyr har fyldig og fast hud, ikke rynket, og store, runde og våkne øyne. Se i munnen etter sår, tungebetennelse og mye spytt, og lytt etter hvesing eller knitring ved pustingen. Viltfangede dyr skal ha en avføringsprøve hos en veterinær med kjennskap til kameleoner, for en lett parasittbelastning er lett å behandle når den oppdages tidlig.

Les mer: Kjøp av dyr: oppdrett, viltfangst og transport

## Avl

### KJØNNSMODNING OG KJØNNSBESTEMMELSE

Hannen kjennes på en tydelig bule ved haleroten, et skjegg av forlengede skjell under halsen og typisk fire horn. Noen hunner har ett eller to små horn ytterst på snuten. Hannen er størst. Ungene er kjønnsmodne etter omtrent 6 måneder.

Hunner som legger mange kull, slites og lever kortere enn hanner: omtrent 3-4 år mot 5-7 år hos hannen. Hunner kan få eggleggingsproblemer, og overfôring øker risikoen.

### PARRING

Sett hunnen inn i hannens terrarium. En hunn som ikke er paringsvillig, kan bli mørk og gynge fram og tilbake, men hannen parer seg ofte likevel. Flere paringer sikrer nok sæd til alle egg.

Hunnen kan lagre sæd og legge flere kull etter én paring, men pares hun for sjelden, faller andelen befruktede egg i de senere kullene. Derfor er det en fordel å pare henne igjen kort tid etter eggleggingen. Hunnen blir tydelig rundere 3-4 uker etter paringen, eggene kan kjennes som små ovale klumper, og nær eggleggingen ses de som bulker på kroppen. Hunnen kan vanligvis settes sammen med hannen igjen to uker etter eggleggingen, hvis hun er i god form.

### EGGLEGGING OG KULL

Hunnen legger 8-15 egg per kull. Hun kan legge 2-4 kull i året. Gjentatte kull belaster hunnen og forkorter livet hennes.

Gi henne en bøtte eller et kar med minst 30 cm fuktig pottejord som ikke faller sammen når hun graver et hull. Det må ikke stå vann i bunnen. En plante, greiner og en liten lampe over beholderen hjelper. Hunnen graver ofte mange prøvehull, og det kan ta timer eller dager. Når hun er ferdig, ser hun tynnere ut og slutter å dekke hullene.

### INKUBASJON

Når hunnen har dekket eggene og klatret opp i plantene igjen, graves eggene forsiktig opp. De legges halvt nedgravd i rader i en lukket plastbeholder som er halvfylt med fuktig vermikulitt; en sammenklemt håndfull må bare gi en dråpe eller to. Beholderen står stabilt ved 20-23 °C. Eggene og temperaturen kontrolleres én gang i uken, og den ukentlige åpningen av lokket gir nok luftskifte.

Eggene klekkes etter 4-5 måneder.

### OPPDRETT AV UNGER

Nyklekte unger tørker svært raskt ut og skal ha de samme kjølige temperaturene og den samme høye fuktigheten som de voksne, med enda større omhu. Ungene kan holdes sammen i omtrent en måned og skal deretter skilles. Tall for ungenes størrelse og vekst er ikke dokumentert.

## Helse og vanlige feil

Typiske problemer og feil i stellet:

- Uttørking: innsunkne øyne, rynket hud og tap av appetitt. Skyldes for lav fuktighet og for lite drikkevann.
- Varmestress og heteslag: sløvhet, mørk farge og gaping. Arten tåler dårlig temperaturer over 27 °C og tørr luft.
- Luftveisinfeksjoner: hvesende pust, spytt og gaping med åpen munn. Skyldes stillestående luft og stress.
- Nyresvikt etter lengre tids uttørking.
- Innvollsorm og andre parasitter hos viltfangede dyr. Bevegelige knuter under huden tyder på et kraftig angrep som er vanskelig å behandle.
- Overvekt og eggleggingsproblemer hos hunner.
- Tungeskader ved skålfôring.
- For mye A-vitamin ved overdosering av vitamintilskudd.

Vei dyret jevnlig. Kontakt en veterinær med erfaring med krypdyr ved opphørt fôropptak, innsunkne øyne som ikke retter seg, eller pustebesvær.

### Spør alltid dine kloke bekjente

Veiledningen er et godt sted å begynne, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskjellige, og mye av det viktigste lærer man av dem som har holdt arten i årevis. Snakk med en oppdretter, en erfaren holder eller en veterinær med kunnskap om krypdyr og amfibier før du skaffer deg dyret - og igjen hvis noe virker galt.